

Prevezanika Chronika

No 26 (1991)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 26 (1991)

Με αφορμή δύο διαλέξεις

Γεώργιος Μουστάκης

Copyright © 2022, Γεώργιος Μουστάκης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](#).

To cite this article:

Μουστάκης Γ. (1991). Με αφορμή δύο διαλέξεις. *Prevezanika Chronika*, (26), 63-69. Retrieved from <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/prevchr/article/view/31352>

Με αφορμή δύο διαλέξεις

του Γεωργίου Μουστάκη

Στις 23 Ιουνίου έγινε στη Θεοφάνειο σχολή μα ενδιαφέρουσσα εκδήλωση για την αρχαία Νικόπολη, από τη 12η Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και την 8η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων, με εγκαίνια έκθεσης φωτογραφίας των μνημείων της Νικόπολης στο ισόγειο και συνέχεια με προβολή σλάιντ και ομιλίες του κ. Κ. Ζάχου και της κ. Φραγκίσκας Κεφαλονίτη, προϊσταμένων των δύο εφοριών. Στο πρόγραμμα ήταν να μιλήσει και ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Ευάγγελος Χρυσός, ο οποίος ήλθε για τον σκοπό αυτό από τη Γερμανία, δμως ανέβαλε την ομιλία του για άλλη πιο κατάλληλη περίσταση, λόγω του μικρού ακροατηρίου. Την άλλη μέρα Κυριακή, στην επίσκεψη και ξενάγηση που έγινε στην Νικόπολη με δωρεάν λεωφορία πήγαν μόνο 16 άτομα.

Την 17η Σεπτεμβρίου, στα πλαίσια του εορτασμού των 25 χρόνων από την ίδρυση του Ηπειρωτικού Πανεπιστημίου, μίλησε η καθηγήτρια κ. Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, πρόεδρος του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του

Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, σε ακροατήριο που έφτανε μόλις μετά βίας τα είκοσι άτομα.

Η απουσία των κατοίκων της πόλης μας, τα τελευταία χρόνια, από τις τόσο μορφωτικές αυτές εκδηλώσεις, στις οποίες διδάσκεται και η ιστορία του τόπου, είναι μια ένδειξη της γενικής κρίσης που περνάει η χώρα μας σε δύλια επίπεδα.

Με την ίδρυση του γυμνασίου μετά το 1912 καθιερώθηκε δύο οι καθηγητές και οι μαθητές να πηγαίνουν με τα πόδια, τουλάχιστον μια φορά το χρόνο, στη Νικόπολη. Έτσι ο κάθε μαθητής, ώσπου να τελειώσει το γυμνάσιο, με χαρά και κόπο πήγαινε πολλές φορές στη Νικόπολη, τη γνώριζε και έτσι του έμενε ένα μικρό ή μεγάλο ενδιαφέρον για την αρχαία πόλη. Οι μορφωτικές αυτές εκδρομές, που αργότερα επεκτάθηκαν και στην Κασσώπη συνεχίστηκαν πολλά χρόνια και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Γι' αυτό, όταν γίνονταν ομιλίες με θέμα τη Νικόπολη, οι αίθουσες γέμιζαν, δημοσίευσης της Θεοφανείου ο αρχαιολόγος Μηλιάδης (μετέπειτα

Δ/ντίς του Μουσείου της Ακρόπολης Αθηνών) την παρακολούθησαν όλοι οι καθηγητές και πολλοί μαθητές του γυμνασίου και έκανε αίσθηση στο ακροατήριο η αποχώρηση από την αίθουσα του γυμνασιάρχη Μόραλη, πατέρα του μεγάλου ζωγράφου Ι. Μόραλη, γιατί δεν του άρεσε η γλώσσα που χρησιμοποιούσε ο ομιλητής.

Την εποχή εκείνη ο Φιλικός Όμιλος της Πρέβεζας (ΦΟΠ), χωρίς καμιά κρατική οικονομική βοήθεια διοργάνωνε μεταξύ των άλλων εκδηλώσεων τακτικά και διαλέξεις με ομιλητές ξένους και ντόπιους, τις οποίες παρακολουθούσε πυκνό ακροατήριο.

Πολλές φορές μίλησε ο δικηγόρος Περικλής Τόλιας, άνδρας με μεγάλη φιλολογική και θεωρητική μόρφωση και ριτορική δεινότητα. Η διάλεξή του για τον Κ. Καρυωτάκη, στο φιλολογικό μνημόσυνο που έκαμε ο ΦΟΠ το 1929, άφησε κατάπληκτο το ακροατήριο, για τη βαθειά γνώση του έργου του Καρυωτάκη, το οποίο τότε δεν ήταν τόσο γνωστό δύσος έγινε αργότερα.

Διαλέξεις έκανε και ο πρόεδρος του εμπορικού συλλόγου Μιχάλης Ζιάκας, ο οποίος στα νιάτα του ήταν εκπαιδευτικός και οι νέες του δραστηριότητες δεν τον απέσπασαν από τις πνευματικές του ενασχολήσεις. Άλλος ομιλητής ήταν ο ποιητής Δημήτριος Γολέμης, που ήταν γιατρός, δικηγόρος, φιλόλογος και θεολόγος και πολλοί άλλοι.

Τα κείμενα όλων αυτών των διαλέξεων έχουν χαθεί, όπως χάθηκαν και της γνωστής επιθεώρησης «η Πρεβεζάνα», που την έγραψε ο Γιάννης Τάλαρος και την μουσική των τραγουδιών της ο Πρεβεζανός μουσικός Κίμων Μακρής. Επίσης έχουν χαθεί και τα φύλλα των εφημερίδων της δεκαετίας του 1930, στα οποία απεκονίζονται η ζωή του τόπου με όλες τις εκδηλώσεις της.

Μια ερευνητική προσπάθεια του Δ. Σ. της Δημοποκής Βιβλιοθήκης για να βρεθούν μερικά από τα παραπάνω κείμενα και έντυπα ίσως να έχει θετικό αποτέλεσμα.

Εφημερίδες που εκδίδονταν τότε ήταν το «Βήμα» του Νικήτα Τσουτσάνη, που την τύπωνε μόνος του και είχε εργασθεί στην «Καθημερινή» του Γεωργίου Βλάχου. Όπως έχω ξαναγράψει, ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Χ. Αγγλούματης, που δούλεψε μαζί του είπε: «Εάν ο Περικλής παρέμενε στη δημοσιογραφία, όλοι εμείς θα ήμασταν μαθητές του». Ο Γιάννης Τάλαρος, που νέος για μικρό διάστημα είχε εργαστεί στην «Αθήνα» του Πώπ και όταν η εφημερίδα αυτή έκλεισε ήλθε στην Πρέβεζα, ο δικηγόρος Λ. Κοντογιάννης, ο Αλή Ντίνο κ.ά. Αργότερα από την πολιτική διαμάχη του Π. Τόλια και του Λ. Τσιώκου, προέκυψε η εφημερίδα «Ηχώ της Πρέβεζας» με εκδότη τον Θανάση Καλαβρέντζο, στην οποία έγραφε ο Λάκης Κοντογιάννης. Άλλη εφημερίδα, προσκείμενη στο Κόμμα των Φιλελευθέρων και στο βουλευτή Θ. Χαβίνη ήταν το «Νέα Ζωή» του Γιάννη Φονταρά, ο οποίος μου είπε ότι είχε συνδρομητή τον Ελευθέριο Βενιζέλο και ήταν τακτικότατος στην πληρωμή της συνδρομής του, μια φορά μάλιστα την έστειλε από τη Γαλλία.

Όποιες αντιθέσεις και να είχαν οι εφημερίδες αυτής της εποχής, η διαμάχη τους έφτανε μέχρι ενός σημείου. Εξαίρεση ήταν η σαπιρική εφημερίδα του Σαλμά που η κοινωνία της Πρέβεζας τον απέβαλε ως ξένο σώμα. Κάποτε με δημοσίευμά του έθιγε το δήμαρχο Ιωάννη Ρέντζο. Το μικρότερο παιδί του δημάρχου, ο Δημητράκης, τον συνάντησε στο καφενείο της Νικόπολης και σήκωσε το χέρι να τον κτυπήσει. Άλλοι θαμώνες θέλησαν να τον εμπο-

δίσουν. Ο Ευγένιος Γιούργας ή Κοτζέλης, για τον οποίο οι παλαιοί διηγούνται πολλές ιστορίες για την παλικαρά του, τους είπε να καθίσουν στην άκρη. Έτσι ο Δημητράκης έδειρε τον Σαλμά, μπροστά σε αρκετούς θεατές, που επιδόκιμαζαν την πράξη του, ανεξάρτητα από πολιτικές πεποιθήσεις. Ο Γιούργας ήταν πρωτοπαλίκαρο των Φιλελευθέρων, ο δήμαρχος ήταν του Λαϊκού Κόμματος. Τότε, παρά τις πολιτικές ανυπόθεσεις, η κοινωνία μας δεν είχε δικασθεί. Μου έλεγε ο Γιάννης Τάλαρος ότι ένα απόγευμα που πήγαινε περίπατο στον Παντοκράτορα μαζί με τον Π. Τόλια, ο Σαλμάς που ήταν φυλακισμένος τους φώναξε από το παράθυρο να ανέβουν στις φυλακές γιατί τους ήθελε. Όταν συναντήθηκαν παρακάλεσε τον Περικλή να ενεργήσει για να μεταφερθεί σε άλλη φυλακή, γιατί από τους άλλους φυλακισμένους έπαθε το κειρότερο. Από τότε ο Σαλμάς κάθηκε για πάντα από την Πρέβεζα.

Μνιαία εφημερίδα κυκλοφορούσαν οι μαθητικές κοινότητες του Γυμνασίου. Από τα δύο φύλλα που σώθηκαν, εντυπωσιάστηκα από το έντυπο και το περιεχόμενο του οργάνου της «πνευματικής εξωτερίκευσης των μαθητών». Επίσης αξιοσημείωτο είναι ότι δεν διακρίνεται κανένα ίκνος κομματικής ανάμιξης.

Στο πρώτο φύλλο, Γενάρης του 1930, σε άρθρο για το σκοπό της έκδοσης μεταξύ άλλων γράφει: το περιοδικό μας «Αναγέννησις» ανατέλει για να δείξει στον καθένα από εμάς, που βρίσκεται στην αρχή πολλών δρόμων, ποιόν από αυτούς να ακολουθήσῃ, για να καθοδηγήσῃ εκείνον που ακολουθεί εσφαλμένο δρόμο στον ορθό, για να ενθαρρύνῃ και να βεβαιώσῃ εκείνον που βαδίζει τον ορθό, όπι αυτόν βαδίζοντας θα εύρῃ την πρόοδο, θα φτάσει εκεί που η πατρίδα μας ποθεί, που η

πολιτεία διατάσσει, που η κοινωνία άπαιτει. Ναι π «Αναγέννησις» σκοπό ας έχη την πρόοδο του κάθε μαθητή και την επίδειξη στο κοινό του κάθε ταλέντου και, το σπουδαιότερο, την ενιαία κατεύθυνση της μαθητικής νεολαίας πάνω στα πάτρια, πάνω στα δόγματα που μας χάραξαν εκείνοι: «Άμες δε γε σόμεθα πολλώ κάρρονες».

Από το πρώτο φύλλο, που έχει σκίτσο του Θ. Καλαβρέντζου και ποιήμα του Λάμπου Αστέρου, μαθητών της ΣΤ· τάξης, αντιγράφω σχόλιο του μαθητή της ίδιας τάξης Μιχαήλ Ελ. Ρέντζου, από το οποίο φαίνεται η δραστηριότητα των μαθητικών κοινοτήτων σε ευρύτερο τομέα: «Με πολύ ενδιαφέρον παρακουλουθήσαμεν και τας τρείς πρώτας διαλέξεις της κοινότητος της Ε· τάξεως και είμεθα υποχρεωμένοι να συγκαρούμε ειλικρινά τους ομιλητάς. Νομίζομεν δύμως, πως προημότερον θα ήταν τα θέματα να είναι πιο υποκειμενικά και να γίνεται ολιγότερη χρήση βοηθητικών, γιατί τότε μόνον αι διαλέξεις μας θα έχουν μεγαλύτερη αξία. Επίσης νομίζομεν πως και ο τρόπος κατά τον οποίον έγιναν αι διαλέξεις δεν συμφωνεί πλήρως προς την σημασίαν και τους δρους της διάλεξεως, γιατί διάλεξης θα πη συνομιλία τις, ουχί λόγος ρητορικός. Ας ελπίσωμεν λοιπόν κατόπιν τούτων πως οι μέλλοντες ομιληταί θα παρουσιάσωσι μεγαλύτερη αυτενέργεια και θα έχουν μεγαλύτερη επιτυχία».

Ο λόγος μας δύμως είναι για τη Νικόπολη γι' αυτό μεταφέρω από την εφημερίδα των μαθητικών κοινοτήτων, αποσπάσματα από δύο δημοσιεύματα, που μας δίνουν πλήρη εικόνα για το έντονο ενδιαφέρον και τη δίψα για μάθηση που είχαν καθηγητές και μαθητές για την ιστορία της Νικόπολης ή Παλαιόκαστρο, όπως την έλεγαν τότε οι κάτοικοι του τόπου μας.

« Εκδρομή στη Νικόπολη, 27/11/1929

Η εκδρομή αυτή ήταν μία από τις καλύτερες εκδρομές του Γυμνασίου μας. Οι νεοσύντατες μαθητικές κοινότητες προσπάθησαν δύο μπόρεσαν να κάμουν την εκδρομή ευχάριστη και ενδιαφέρουσα από κάθε άποψη. Μπορούμε δε να πούμε πως το πέτυχαν, αν λάβει κανείς υπόψιν του ότι μόλις ένα μήνα έχουν που ιδρύθηκαν. Ο κ. Γυμνασιάρχης και οι κ.κ. Καθηγηταί συνετέλεσαν πολύ στην καλή διοργάνωση της εκδρομής με την ώθηση που έδωσαν στις κοινότητες, συντελέσαντες κατά πολύ στη γενική ευθυμία και χαρά των εκδρομέων.

Από την προηγούμενη μέρα συνεδρίασαν οι κοινότητες και απεφάσισαν το πώς μπορούσε να παρουσιάση στην εκδρομή κάθε μέλος της, για την καλύτερη εμφάνιση της κοινότητος. Το πρωί στις 9 ξεκίνησαμε κάπου 200 μαθηταί και μαθήτριαι με τις σάλπιγγες που παίζουν δύο μαθηταί της έκτης, πρόσκοποι.

Υστερα από μία ώρα φτάσαμε με γέλια και τραγούδια στην πύλη των ρωμαϊκών τειχών της Νικοπόλεως, δύπου ο Γυμνασιάρχης μας κ. Κοντός μας μίλησε για την Ιστορία της Νικοπόλεως και για την μάχη που γίνηκε εκεί το 1912 που αποτέλεσμα είχε την απελευθέρωση της Πρέβεζας. Υστερα σκορπίσαμε γύρω από το αρχαίο Υδραγωγείο και στρωθήκαμε στο φαι, γιατί ο δρόμος μας είχε ανοίξει την δρεξηνή.

Έπειτα ο κ. Κοντός μας έδειξε την Βυζαντινή Βασιλική, που έκτισε ο Επίσκοπος Δομήπος, με τα υπέροχα ψηφιδωτά της.

Εθαυμάσαμε την άφιαστη ελληνική αρχιτεκτονική στις εκδηλώσεις της. Τα τείχη, τους ναούς, τα οικοδομήτατα, το υδραγωγείο. Προ παντός τα ψηφιδωτά είναι υπέροχα και δείχνουν δύο την

καλαισθησία και το καλλιτεχνικό ελληνικό γούστο. Δυστυχώς δεν προφτάσαμε να κοιτάξουμε δύο τον αρχαίο πλούτο της Νικοπόλεως».

Στο φύλλο του Απριλίου 1930 ο μαθητής της ΣΤ' τάξης Γεώργιος Δ. Μήχας γράφει: «Χτές, στην τρίτη εκδρομή του Γυμνασίου μας, πήγαμε πάλι στην Νικόπολη. Τώρα είχαμε πιο πολύν καιρό και κοιτάζαμε μετά το γιόμα τα ερείπια των δημοσίων λουτρών, που είνε γνωστά με τ' όνομα Λουτρά της Κλεοπάτρας. Τα ψηφιδωτά που στολίζουν το δάπεδο του δωματίου του Λουτρού δεν παριστάνουν σκηνάς ή πρόσωπα, όπως τα ψηφιδωτά της Βασιλικής του Δομητίου αλλά διάφορα γεωμετρικά σχήματα και σχέδια. Έπειτα πήγαμε σε μία εκκλησία, έργο και αυτή του Δομητίου, καθώς φαίνεται από την επιγραφή «και τούτο καλόν του Δομητίου». Στη θέση αυτή ήταν ναός αρχαίος των εθνικών αλλά αργότερα των γκρέμισαν και κτίστηκε Χριστιανική Εκκλησία απάνω στο ίδιο σχέδιο. Έχει πολυάριθμα παραρτήματα που καταλαμβάνουν μεγάλη έκταση, λουτρά, πανδοχεία, νοσοκομεία, κατοικίες των ιερέων, ένα παρεκκλήσι μικρό με τοιχογραφίες πεσμένες τώρα από την βροχή και ένα πολύ ωραίο ψηφιδωτό, ένα αμφορέα μέσα από τον οποίο ξεχύνονται κληματαριές που έπιαναν δύο το δάπεδο. Τα τελευταία χρόνια δύος καταστράφηκε, σώζονται μόνο που και που κομάπα. Είχει και πολλές στέρνες που χρειάζονται για τα λουτρά και τις άλλες ανάγκες της εκκλησίας.

Έπειτα κινήσαμε για το θέατρο. Στο δρόμο μας έδειξε ο Γυμνασιάρχης ψηλά σε ένα λόφο, πλάι στον προσφυγικό συνοικισμό, τα ερείπια ενός κτηρίου που ονομάζεται παρατηρητήριο Ευτύχιου και Νίκωνος και κτίστηκε από τον Αύγουστο Οκτάβιο για ανάμνηση της

Νίκης στο Άκτιο κατά του Αντωνίου και της ευτυχίας του γιατί έγινε αυτοκράτορας της Ρώμης.

Μια παράδοση λέει ότι ο Οκτάβιος την παραμονή της ναυμαχίας καθώς γύριζε γύρω από την σκηνή του σκεφτικός καταστρώνοντας τα σκέδια της μάχης συνάντησε έναν χωρικό με το γαϊδούρι του. Ο Οκτάβιος ζητεί να μάθει από τον χωρικό το ονομά του και το δνομα του γαϊδουριού. Ο χωρικός του είπε ότι λέγεται Ευτύχιος και το γαϊδούρι του Νίκων. Ο Οκτάβιος μετά τη νίκη του στο Άκτιο το θεώρησε αυτό για καλό σημάδι και έκπισε αυτό το κτίριο στην θέση που ήταν το παραπρήριο.

Έπειτα βγήκαμε έξω από τα τείχη τα ερειπωμένα και τραβήξαμε για το θέατρο. Στην ορχήστρα του θεάτρου μας μίλησε ο κ. Κοντός για την εξέλιξη του αρχαίου θεάτρου από την εποχή της εμφανισεώς του μέχρι τα ρωμαϊκά χρόνια. Έπειτα μας είπε ότι το θέατρο αυτό ήταν από τα πρώτα κτίρια, μαζί με το στάδιο που ήταν πλάι παρακάτω, που έκπισε ο Αύγουστος στη νέα πόλη του, την Νικόπολη.

Έχει ορχήστρα ημικυκλική, διόροφο σκηνή και λογείο που έχει πέσει τώρα. Είδαμε τα διάφορα μέρη του αρχαίου θεάτρου, την ορχήστρα, τη σκηνή, τα παρασκήνια, τις παρόδους, τις εισόδους για το κοινό, το κοίλον του θεάτρου, το διάζωμα και τις κερκίδες.

Έπειτα ανεβήκαμε στις τελευταίες κερκίδες και πήραμε μερικές φωτογραφίες. Εκεί ψηλά οι μαθηταί της έκτης έψαλλαν την παρωδό της Αντιγόνης του Σοφοκλέους κι ολόκληρο το θέατρο αντίκησε, νόμιζες πως ξύπνησαν οι αρχαίοι και παρίσταναν την Αντιγόνη, το μεγαλούργημα του Σοφοκλέους».

Για την επιστροφή τους ύστερα από τις ολοήμερες και πολύ κουραστικές αυ-

τές εκδρομές γράφει:

«Φτιάσαμε απ' έξω από την Πρέβεζα με τα φώτα. Εκεί οι μαθηταί των τεσσάρων ανωτέρων τάξεων παραταχτήκανε και με τις σάλπιγγες παρελάσαμε μεσ' από την κεντρική αγορά και διαλυθήκαμε στο γυμνάσιο κατευχαριστημένοι για την πλήρη επιτυχία της εκδρομής».

• Γεράτοι ενθουσιασμό για την εκδρομή τους, που τους έφερε κοντά στον πολιτισμό των προγόνων αλλά και στα πεδία των μαχών για την λευτεριά μας, οι μαθητές εκείνοι δεν πήγαν κατ' ευθείαν στα σπίτια τους, αλλά χωρίς να υπολογίσουν την κούραση παρόλασαν στην αγορά της πόλης.

Με αυτές τις διδακτές και αρχές μεγάλωσαν οι νέοι του 1930 και όταν η πατρίδα τους κάλεσε να υπερασπιστούν τα σύνορά της, με τον ίδιο ενθουσιασμό έσπευσαν από την πρώτη ώρα και κατετρόπωσαν τον στρατό ενός μεγάλου ευρωπαϊκού κράτους και έμειναν στην ιστορία ως η πρωτεΐκη γενιά του σαράντα, που είναι κατά χρονολογική σειρά η τρίτη πρωτεΐκη γενιά της νεότερης της νεώτερης Ελληνικής Ιστορίας.

Επανέρχομαι στη Νικόπολη για την οποία από παλαιά χρόνια διάφοροι ξένοι είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον. Από αυτούς προηγήθηκαν οι αρχαιοκάπιλοι. Στην από 16-10-1759 επιστολή του ο Μητροπολίτης Αρτας-Ναυπάκτου Παΐσιος προς τον προβλεπτή της Λευκάδας γράφει: «Μας γράφει προσέπι για ένα κομμάτι μάρμαρον, διόπου ευρίσκεται εις το Παλαιόκαστρον εις την εκκλησίαν του Αγίου Ιωάννου, και το ζητεί ο εξοχώτατος Γκενεράλης διά να ιδή την αρχαιοπιτά του». Ασφαλώς ο Γκενεράλης για να θέλει το μάρμαρο που ήταν μέσα στην εκκλησία θα ερεύνησε και θα πήρε όπι ήθελε από το χώρο της Νικόπολης, αφού τα χρόνια εκείνα και

μέχρι το 1912 η αρχαιοκαπηλία ήταν ελεύθερη.

Ο Άλην Πασάς, που απασχολήθηκε και με την αρχαιοκαπηλία, έκανε ανασκαφές γι' αυτό το σκοπό στη Νικόπολη. Ο Αγγλος περιπούπτης Henry Holland στο βιβλίο του «Ταξίδια στα Ιόνια νησιά, Ήπειρο, Αλβανία» γράφει μεταξύ άλλων:

«Ακόμη δύο μέρες πέρασαν πρίν φύγω από την Πρέβεζα. Το πρωί της 26ης συνδέουσα τον βεζύρη, που επίσης ακολουθούνταν από μερικές εκατοντάδες φρουρούς του, στα ερείπια της Νικοπόλεως. Πήγε εκεί για να εξετάσει τις ανασκαφές που είχε διατάξει με σκοπό την ανακάλυψη μαρμάρων, νομισμάτων ή άλλων υπολειμμάτων της αρχαίας πόλης. Πήγα έφιππος με τον Εφέντη από την Πρέβεζα στη Νικόπολη, με ένα έξοκα πλουμισμένο άλογο, που μου είχε στείλει ο Άλην Πασάς για την περίπτωση. Όταν έφτασα στα ερείπια, βρήκα τον Βεζύρη να κάθεται σε ένα βυσσινή καναπέ κοντά στο εγκάρσιο τείχος της πόλης και πάνω από μία ανασκαφή που μόλις είχε γίνει. Περιτριγυρίζοταν από τους Αλβανούς φρουρούς του και αρκετούς από τους υπουργούς του. Επιθυμούσε να καθήσω κοντά του και ρώτησε τη γυνώμη μου για την έρευνα που γινόταν. Το σημείο δεν ήταν κατάλληλο και δεν μπορούσα να τον ενθαρρύνω ως προς τα πιθανά αποτελέσματα. Διαπίστωσα, πως γνώριζε γενικά το γεγονός όπως η Νικόπολη ιδρύθηκε για να θυμίζει μια ναυτική νίκη κοντά στην Πρέβεζα, δημοσ αγνοούσε παντελώς την περίοδο και τις άλλες λεπτομέρειες».

Οι ανασκαφές του Άλην Πασά επέδρασαν στη φαντασία των ντόπιων από τους οποίους μερικοί πίστεψαν ότι πράγματι υπάρχουν θησαυροί.

Οι δε κάτοικοι της περιοχής από τό-

τε δόλο και είχαν το νού τους στα αρχαία που έκρυβαν θησαυρούς και ορισμένοι από αυτούς έσκαβαν για να τους βρούν. Κυρίως από τότε που η περιοχή της Νικόπολης από λιβάδι έγινε καλλιεργήσιμα χωράφια δόλο και κάπι βρίσκανε. Οι παλαιοί διηγούντο πως γνωστός Πρεβεζάνος, στις αρχές του αιώνα μας, συγκέντρωσε πολλά αρχαία αντικείμενα από δόλους αυτούς και με τη συνοδεία ένος άλλου Πρεβεζάνου πάγαν στο Παρίσι και τα πούλησαν.

Ο Σπύρος ο Καρύδης, που διατρόπωσε δικό του τραπεζικό γραφείο, είχε αγοράσει διάφορες αρχαίες πέτρες, που μπορούσαν να τοποθετηθούν και σε δακτυλίδια. Το παιδί του ο Πέτρος, διταν πέθανε στην αρχή της παλικής κατοχής, άφοσε γραπτή εντολή οι πέτρες αυτές να δοθούν στο φίλο του και πολιτευτή Πέτρο Γαρουφαλιά. Ήταν περίπου δέκα.

Λίγα χρόνια πο μπροστά από τις ανασκαφές του Άλην Πασά, ο Αγγλος λοχαγός Ληκ, ο σημαντικότερος από δόλους τους περιπούπτης του 18ου και 19ου αιώνα, πήγε στη Νικόπολη και με το τοπογραφικό του συνεργείο αποτύπωσε διάφορα μνημεία. Ο Κων/νος Ζάχος στην ομιλία του είπε ότι πρόσφατα μπόρεσε η αρχαιολογική υπηρεσία να διαπιστώσει την ακρίβεια του τοπογραφικού που έκανε ο Ληκ για το Νυμφαίο, γιατί μετά τον Ληκ καταστράφηκαν διάφορα μέρη του Νυμφαίου και η ακρίβεια του τοπογραφικού αμφισβητείτο.

Ενδιαφέρον για τη Νικόπολη έδειξε και ο Αυτοκράτορας της Αυστρίας Φραγκίσκος Ιωσήφ. Ο Μητροπολίτης Άρτης και Πρεβέζης Σεραφείμ, στο γνωστό ιστορικό του δοκίμιο, γράφει: «Κατά τας αρχάς του έτους 1864 αφίχθη εις Πρέβεζαν άγνωστος εν μέση ημέρα διά τινος ατμοπλοίου (ατμακάτου)

ο Αυτοκράτωρ της Αυστρίας Φραγκίσκος Ιωσήφ ίνα επισκεφθή τα ερείπια της αρχαίας πόλεως Νικοπόλεως. Επανελθών δ' εκείθεν καὶ διαμείνας σχεδόν μία ώρα εις το Αυστριακόν υποπροξενείον, ανεχώρησε διά του ιδίου απομολοίου εις Λευκάδα, κακείθεν δι' ετέρου απομολοίου εις Τεργέστην, αποδοθεισών αυτών εν τη περιστάσει ταύτη, μετά την αναγνώρισιν, υπό τε του πολιτικού και στρατιωτικού Αρχηγού της πόλεως των ανηκουσών πημάνων». Για την γυναίκα του Ελισάβετ, τη γνωστή Σίσυ, που έκπισε το Αχίλλειο στην Κέρκυρα και ήλθε στην Πρέβεζα το 1882 δεν γνωρίζω αν πήγε στη Νικόπολη, λογικό δώμας είναι να την επισκέφθηκε. Η γνώση της ιστορίας της Νικόπολης ή Παλαιοκάστρου στα ευρύτερα λαϊκά στρώματα συμπορευόταν με την ανάπτυξη της παιδείας. Ευρεία διά-

δοση έγινε μετά την απελευθέρωση το 1912 και την ίδρυση του Γυμνασίου της Πρέβεζας.

Πέτρες και άλλα υλικά του Νυμφαίου χρησιμοποιήθηκαν στο κτίσμα του Κάστρου του Παντοκράτορα, όπως μας είπε ο επίκουρος καθηγητής κ. Γεώργιος Βελένης, κατά την παρουσίαση του ερευνητικού προγράμματος του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για το κάστρο αυτό. Ο Λίκη είναι ο πρώτος που ασχολήθηκε με τη Νικόπολη συστηματικά. Αμέσως μετά πέρασε ο Γερμανός Χάλλερ με τη συντροφιά του.

Τα τελευταία χρόνια η γνώση αυτή έχει συρρικνωθεί σε μεγάλο βαθμό και το ελάχιστο ενδιαφέρον περιορίζεται στην ίδρυση του Μουσείου και στη λεγόμενη αξιοποίηση της Νικόπολης για να ωφεληθούμε οικονομικά. Σημεία των καιρών.

Στο προηγούμενο τεύχος, ο λεγόμενος «δαίμων» του τυπογραφείου, παρέλειψε λέξεις από το κείμενό μου, όπως το όνομα του Γάλλου πρόξενου στα Γιάννενα Dozon, σελίδα 51, παραποτήσε αλλες, όπως το ιστορικό όνομα Δεβάρη, που το έκανε Δέβανη, των πολίτη σε πελάτη, σελίδα 49, και την κοινωνική καταγωγή των Πρεβεζάνων σε κοινοτική, σελ. 54. Παρέλειψε δώμας και ολόκληρες σειρές, έτσι πήρε αυτά που γράφει ο Ισπανός I.Floristan, τα έδωσε στην M.Delilbasi και εξαφάνισε τα δικά της. Πήρε τα ελαιοδενδρα από τον Πλάνο και τα πήγε στη Λασκάρα. Πήρε τα πυροβολεία από την ακτή και τα πήγε στην Άρτα. Τα πρυάρια τα έκανε πυροφάνια.

Για μερική αποκατάσταση του κειμένου παραθέτω τις τέσσερες παραγράφους όπως γράφηκαν.

1) Την ιστορική αυτή πραγματικότητα την επιβεβαίωσαν, με τις ανακοινώσεις των η M. Delilbasi, η οποία παρουσίασε τα φορολογικά στοιχεία του 16ου αιώνα και ο Ισπανός I.Floristan, ο οποίος ανέφερε ότι το 1605, που επέδραμαν στην Πρέβεζα οι Φλωρεντινοί, κατοικούνταν από πενήντα χριστιανικές οικογένειες (σελ. 31).

2) Το δε 1778, με νεωτέρα συμφωνία μεταξύ Βενετίας και Τουρκίας, απαγορεύθηκε να εγκαταστήσουν οι Τούρκοι πυροβολεία εις ολιγότερα των δέκα μιλών από την ακτή. Το ανατολικό τμήμα του σημερινού νομού συναλλασσόταν με την Άρτα, η οποία ... (σελ. 35).

3) Φύτεψαν ελαιόδενδρα ακόμα και πάνω στο βουνό του Αγίου Θωμά «και στην μικρή βραχώδη χερσόνησο του Πλάνου, μεταξύ Πωγωνίτσας και Λασκάρας» (σελ. 36)

4) Άλλα και τα αλιευτικά τους σκάφη, τα πρυάρια με τα οποία οι Βενετοί ψάρευαν στα ρηχά νερά του Μπουράνο, ήταν κατάλληλα μόνο για αλιεία στον Αμβρακικό. Οι ντόπιοι τα ανόμασαν πρυάρια από την πρύνα, το σημερινό πυροφάνι (σελ. 41).